

UDDANNELSESPROGRAM
for
KLINISK BASISUDDANNELSE
2008-09

**Medicinsk Endokrinologisk Afdeling,
Aalborg Sygehus**
i kombination med
Almen Praksis

Regionshuset
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Ø

REGION NORDJYLLAND

Endokrinologisk Afdeling, Aalborg Sygehus og Almen praksis

Indholdsfortegnelse

- 1. Indledning**
- 2. Præsentation af forløbet og de involverede ansættelsessteder, herunder introduktion, supervision og vejledning**
- 3. Præsentation af kompetencemål, konkretisering af disse samt plan for organisering**
- 4. Beskrivelse af læringsmetoder**
- 5. Beskrivelse af evalueringsmetoder**
- 6. Evaluering af den lægelige videreuddannelse**
- 7. Vejledning i den lægelige videreuddannelse**

Den kliniske basisuddannelse er placeret umiddelbart efter medicinsk embedseksamen og vil derfor være en ansættelsestid, hvor kandidaten står med en omfattende teoretisk viden og en vis praktisk kunnen, der skal integreres og videreudvikles i den kliniske hverdag. Kandidaten skal videreudvikle rollen som læge, fra medicinsk kandidat til selvstændigt virke, samt forberede valg af fremtidigt speciale.

Målet for den kliniske basisuddannelse er erhvervelse af Sundhedsstyrelsens tilladelse til selvstændigt virke som læge.

Et centralt formål med basisuddannelsen er en selvstændiggørelse af den enkelte læge i arbejdet som læge med opøvelse af evnen til at følge den kliniske beslutningsproces i dens faser fra modtagelse med umiddelbar vurdering og undersøgelse over diagnostik til primær behandling og justering af denne behandling hos såvel den akutte som den kroniske patient.

Ud over rollen som medicinsk ekspert indgår således træning i kommunikatorrollen, kompetencer vedr. ledelse og administration, samarbejde samt sundhedsfremmer-rollen, akademikerrollen og den professionelle lægelige rolle. Lægen skal således efter endt klinisk basisuddannelse kunne fungere tilfredsstillende på et grundlæggende lægeligt niveau i forhold til alle de 7 roller i speciallægeuddannelsen med et indhold, der er tilpasset dette uddannelsestrin.

Basisforløbene er sammensat, så der i de første 6 måneder fokuseres på akutte medicinske og kirurgiske patientforløb og kompetencer knyttet til dette gennem ansættelse på et sygehus, mens der i de sidste 6 mdr. fokuseres på de mere kroniske forløb og samspil mellem forskellige sektorer i sundhedsvæsenet, typisk via ansættelse i almen praksis – som beskrevet i nærværende uddannelsesprogram.

Det kroniske patientforløb stiller andre krav til basislægen end det akutte forløb. Basislægen skal i læreprocessen opøve sin evne til overblik over en kompleks klinisk proces med mange behandlere og et behandlingsregime, der involverer aktører fra forskellige afdelinger/sektorer. Basislægen skal derfor være opmærksom på de krav, der her stilles til kommunikationen mellem læger og andet sundhedspersonale og med andre

aktører (hjemmepleje, offentlige myndigheder mv.), der kan indgå i den samlede indsats omkring patienters sygdoms- og behandlingsforløb.

Sideløbende med at basislægens identitet som læge styrkes og de faglige læringsmål oparbejdes i løbet af den kliniske basisuddannelse, fungerer uddannelsen også som en forberedelse til speciallægeuddannelsen. Forberedelsen består bl.a. i, at lægen påbegynder en proces i retning af at blive bevidst om egne faglige præferencer og interesser samt styrker og svagheder. En sådan begyndende erkendelsesproces vil skulle danne grundlaget for den livslange læring, der forventes af fremtidens speciallæger. Såvel erkendelsen af egne stærke og svage sider som indsigten i egne præferencer er væsentlige formål med den kliniske basisuddannelse, da disse er nødvendige for, at lægen får de bedst mulige forudsætninger for at søge introduktionsstilling - og på længere sigt foretage den mest konstruktive forvaltning og prioritering af hhv. ønsker og muligheder i forhold til valg af speciale.

Der henvises i øvrigt til målbeskrivelse og bekendtgørelse for den kliniske basisuddannelse på Sundhedsstyrelsens hjemmeside www.sst.dk.

PRÆSENTATION AF AALBORG SYGEHUS

Aalborg Sygehus er hovedsygehus i Region Nordjylland (ca. 600.000 indbyggere) og har lands-/landsdelsfunktion for en række specialer. Sygehuset er endvidere lokalsygehus for Aalborg kommune med ca. 210.000 indbyggere.

Sygehuset er lokaliseret på to matrikler, Aalborg Sygehus Syd, Hobrovej og Aalborg Sygehus Nord, Reberbanegade. Aalborg Sygehus er en del af Århus Universitetshospital.

MEDICINSK ENDOKRINOLOGISK Afdeling

Indledning

Medicinsk Center, Aalborg består af 9 afdelinger, hvoraf der på Aalborg Sygehus Syd foruden Endokrinologisk Afdeling er Infektionsmedicinsk Afd., Nyremedicinsk Afd., Gastroenterologisk Afd., Lungemedicinsk Afd., Endokrinologisk Afd., Reumatologisk Afd. og Geriatrisk Afd., samt Medicinsk Afd. på Dronninglund Sygehus. Modtagelsen af akutte patienter sker i en fælles Akut Modtage-Afdeling (AMA).

Endokrinologisk Afdeling er en højt specialiseret universitetsafdeling med speciale i Intern medicin: endokrinologi. Afdelingen modtager dels uselekterede patienter med et bredt udsnit af intern medicinske sygdomme fra lokalområdet, dels patienter med endokrinologiske sygdomme fra Region Nordjylland.

Afdelingen har landsdelsfunktion og dækker hele det endokrinologiske område – herunder svære tilfælde af diabetes mellitus, hypofysesygdomme, thyroideasygdomme, parathyroideasygdomme, kalcium- og knoglemetaboliske sygdomme, binyresygdomme, forstyrrelser i lipidstofskiftet, metaboliske sygdomme inkl. enzymdefekter og svær adipositas.

Afdelingen er beliggende i Medicinerhuset sygehusafsnit Syd. Til afdelingen er knyttet i alt 24 senge (1 sengeafsnit 8V, et endokrinologisk ambulatorium med adgang til ultralyds-undersøgelse af glandula thyreoidea/parathyreoidea, et bioanalytisk afsnit med mulighed for udførelse af endokrinologiske funktionsundersøgelser, specielle laboratorieanalyser, måling af knoglemineralindhold og kropssammensætning, døgnblodtryksmåling, 3-døgns subkutan glukoseprofil, digital retina-fotografering af patienter med diabetes, et mindre forskningscenter samt et dagafsnit, der i væsentligt omfang varetager uddannelse og undervisning af diabetespatienter (alle 2. Etage).

Præsentation af Akut Medicinsk Afdeling

AMA er beliggende på 6. sal i Medicinerhusets østfløj (6Ø). Afdelingen har 20 sengepladser. Patienter, indlagt på AMA, er ved akut indlæggelse blevet tilknyttet en af Medicinerhusets 6 stamafdelinger (hæmatologi, infektion, gastroenterologi, nefrologi, lunge, endokrinologi). Stamafdelingen har ansvar for egne patienter på AMA.

2.3. Aktivitetsnøgletal

Endokrinologisk Afdeling

	2005	2008
Antal udskrevne	1.570	1.900
Antal ambulante	12.600	13.500

Ca. 90 % af indlæggelserne er akutte

Medicinsk Center

År	2006
Akutte indlæggelser medicinsk center	8532
Akutte indlæggelser AMA	5705
Skadestuebesøg medicin	6200

Lægebemanding, Endokrinologisk Afdeling

År	2009
Læger	19
Ledende overlæge, Hans-Henrik Lervang	1
Professor, overlæge, Peter Laurberg	1
Overlæge, Jens Peter Kroustrup (PKL)	1
Afdelingslæger	7
Hoveduddannelse, endokrinologi	4
Hoveduddannelse, nefrologi	1
Introduktion, endokrinologi	2
Klinisk basisuddannelse, akut (turnus i 2007)	2

Endokrinologisk afdelings vagtstruktur

Forvagt, dagtid. Medicinerhusets seks medicinske specialer har egen forvagt på hverdage kl.8.00-kl.16.00. Den endokrinologiske forvagt tildeles ca. hver 6. patient i skadestuen efter skadestuens fordelingsnøgle. Forvagten varetager p.t. samtidigt modtagelsen på sengeafsnittet, hvor planlagte patienter indlægges. Herudover modtages akutte patienter til indlæggelse i skademodtagelse efter visitation af bagvagt. Endokrinologisk afdeling modtager ca. hver 6. patient.

Hver 6. dag har Endokrinologisk forvagt hjertestopskalderen (stjernevagt). Forvagten superviseres af bagvagt i skadestuearbejdet og af seniorlæge for planlagte og akutte patienter i modtagelsen.

Forvagt, aften/nat, weekend og helligdage.

Endokrinologisk Afdeling indgår i forvagtsfællesskab med Nyremedicinsk Afdeling. Forvagten er 10-skiftet. Medicinerhuset har i alt 4 medicinske forvagter aften/nat, i weekender og på helligdage. Ved spidsbelastninger forventes de 4 forvagter at støtte og assistere hinanden. Hjertestopskalder ruller på skift mellem de 4 forvagtslag ('stjernevagt', læge med ret til selvstændig virke og med umiddelbar superviserende funktion). I weekender og på helligdage varetager stjernevagten den medicinske visitation hele døgnet, på hverdage varetages visitationen fra kl.22-kl.8.

Deltagelse i forvagten sker efter gennemført genoplivningskursus i færdighedslaboratoriet, dog tidligst to uger efter ansættelse. Forvagten superviseres af endokrinologisk bagvagt/AMA bagvagt for de uselekterede medicinske patienter, af endokrinologisk bagvagt for akutte endokrinologiske patienter

Endokrinologisk, Bagvagt. Endokrinologisk afdeling har egen 10-skiftet bagvagt med tilstedeværelse til ca. kl.21, og derefter tilkald fra hjemmet. Bagvagten skal ved behov kunne give fremmøde indenfor 30 minutter. I dagtid i weekenden og på helligdage varetager bagvagten stuegang på 8V og fungerer som supervisor for forvagten i skadestuen. AMA stuegangen udføres af bagvagten der har haft vagt det forrige døgn.

AMA-bagvagt. I løbet af 2009 forventes etableret et medicinsk bagvagtslag med tilstedeværelse aften/nat på hverdage samt 24 timer i weekender/helligdage. Bagvagtslaget bliver sammensat af læger på bagvagnsniveau fra de seks medicinske afdelinger i Medicinerhuset.

Visitor. På hverdage fra kl.8 til kl. 22 varetages den medicinske visitation af visitor. Visitor er bagvagnskvalificeret. Vagten er 25-skiftet.

Beredskabsvagt. Endokrinologisk afdeling har pt. ingen læger i beredskabsvagt..

Uddannelsen i Endokrinologisk afdeling

Uddannelsesansvar og vejledere

Uddannelsesansvarlig (UAO) er overlæge, Ph.d. Hans-Henrik Lervang.

Uddannelseskoordinerende yngre læge (UKYL) er afdelingslæge Peter Gustenhoff og 1. Reservelæge Torben Østergaard.

Kun læger der har været på vejlederkursus indgår i den uddannelsesrelaterede vejledning. Stort set alle seniore læger har været på vejlederkursus. Læger i introduktionsstilling gennemgår vejlederkursus som led i introduktionsuddannelsen. Efterfølgende kan introduktionslæge fungere som hovedvejleder for læger i klinisk basisuddannelse.

Vejledning og supervision

En måned forud for påbegyndt ansættelse informeres basislæge om navnet på hovedvejleder. Den uddannelsessøgende modtager fra den uddannelsesansvarlige overlæge målbeskrivelse,

uddannelsesprogram og generel uddannelsesplan. Den uddannelsessøgende modtager desuden rulleplan, arbejdsskema og medicinsk centers vagtinstrukser.

Hovedvejleder og basislæge aftaler ved ansættelsens påbegyndelse tidspunkt for introduktionssamtale. Denne skal foregå senest 14 dage efter ansættelsesdatum. Under samtalen udarbejdes på basis af den generelle uddannelsesplan den første individuelle uddannelsesplan. Hovedvejleder informerer efterfølgende den uddannelsesansvarlige overlæge (UOA) om særlige ønsker eller hensyn.

Hovedvejleder og basislæge har sammen ansvar for, at der under ansættelsen er minimum yderligere to samtaler, dvs. justerings- og slutsamtale. Den individuelle uddannelsesplan gennemgås og justeres.

Hovedvejleder, den uddannelsesansvarlige yngre læge (UKYL) (skemalægger) har sammen med UOA ansvaret for at arbejdstilrettelæggelsen sikrer at alle kompetencer i målbeskrivelsen for basislæge kan opfyldes inden ansættelsens ophør. Basislæge har selv ansvaret for at opnåede kompetencemål dokumenteres løbende.

Alle læger i afdelingen med senior erfaring i forhold til den uddannelsessøgende har et **dagligt klinisk vejledningsansvar**. Den kliniske vejleder kan supervisere og dokumentere opnåelse af kompetencemål. Der er således ikke nødvendigvis direkte daglig kontakt eller supervision fra hovedvejleder, men der er altid adgang til seniore kolleger. Alle læger ansat i Medicinerhuset har egen mobiltelefon, så adgangen til assistance er umiddelbar.

Uddannelse i det kliniske arbejde

Uddannelse ved Endokrinologisk afdeling foregår primært ved deltagelse i de daglige arbejdsfunktioner. Den dominerende undervisningsmetode er mesterlære.

Arbejdsfunktionerne er tilrettelagt, så læger i klinisk basisuddannelse har adgang til direkte supervision, vejledning og undervisning uanset hvilken position basislægen har i driften. Driften skemalægges af den ansvarlige UKYL under hensyntagen til uddannelsesniveau og opnåelse af relevante kompetencer. Basislægen varetager primært modtagelse af akutte og elektive patienter, men deltager også i udførelsen af de praktiske procedurer i afdelingen. Med øget rutine, kompetence og selvstændighed allokeres den kliniske basislæge tiltagende komplekse funktioner såsom stuegang på 8V og i et vist omfang i endokrinologisk dagafsnit.

Formaliseret undervisning

Medicinerhuset har fælles internmedicinsk undervisning hver anden tirsdag, for hele sygehuset med Staffmeetings hver anden tirsdag (i semestermånederne).

Herudover er der undervisning mindst 1 gang månedligt torsdag enten efter en kort middagskonference eller som et tidligt aftenmøde med inviterede foredragsholdere. Herudover fremlægges på skift ca. 1 gang ugentligt et kort problemorienteret emne umiddelbart efter morgenkonference.

Der udarbejdes hvert semester et skema med oversigt over undervisere en given torsdag. Emnet fremgår ikke nødvendigvis af skemaet, men kan være en selvvalgt case. Hvis man er forhindret i at undervise på en given dag, har man selv ansvar for internt bytte af tider og emner. Ellers er UKYL primær tovholder på undervisningsprogrammet.

Ikke-formaliseret undervisning Blandt de 7 lægefaglige roller er rollen som akademiker.

Denne rolle trænes (udover ved at være underviser) også ved aktiv deltagelse i afdelingens forskellige konferencer:

Kl. 08.00 Daglig røntgenkonference, hvor al akut radiologi præsenteres

Kl. 08.10 Daglig lægelig morgenkonference, hvor aktiviteterne i vagten afrapporteres.

Kl. 12.00 Daglig lægefaglig konference, hvor problemer relateret til de indlagte patienter inkl. patienter indlagt i AMA drøftes

En anden lægefaglig rolle, som optrænes i Endokrinologisk afdeling, er rollen som kommunikator. Basislæge superviseres direkte og indirekte i kommunikationsfærdigheder med kolleger, personale og patienter. Basislægen deltager initialt passivt, siden aktivt under supervision ved informationssamtaler både på sengeafdelingen og i modtagelsen. Det drejer sig ofte om samtaler af typen 'den svære besked' eller 'når livet hører op'.

Introduktionsprogram

Forud for ansættelse ved Endokrinologisk afdeling fremsendes uddannelsesprogram, generel uddannelsesplan, rulleskema (vagtplan), arbejdsplan, medicinsk afdelings instrukser, program og tider for central introduktion til sygehus, samt navn på hovedvejleder.

Spørgsmål samt oplysninger om barselorlov, ønsker om frihed, ferie og kursusdeltagelse kan rettes til den uddannelsesansvarlige overlæge, Ilse Christiansen, på:

Ilse.christiansen@rn.dk

Sygehusets centrale introduktionsprogram

Fælles

introduktion for nyansatte på Aalborg Sygehus
Programmet fremgår af porteføljen.

Udarbejdes af sygehusledelsen

Introduktionsprogram for Endokrinologisk afdeling

Fællesintroduktion i Medicinsk Center.

Introduktion til skadestue/modtagelse, samt hjeretstopundervisning gennemføres inden for de første 14 dage af ansættelsen. Tid og sted oplyses i velkomstbrevet.

Introduktion til Endokrinologisk Afdeling

1. DAG

08.00-08.10 Røntgen konference

08.10-08.25 Morgenkonference

Herefter præsentation af vejleder og udlevering af kitler

09.00-10.00 Rundvisning på kontorgangen. Tildeling af kontorplads, præsentation af lægesekretærer. Præsentation af bioanalytikere på Bioanalytisk Afsnit inkl. tilknyttede faciliteter.

10.00-11.00 Rundvisning og præsentation af personalet på sengeafdeling 8. vest. Endokrinologisk Dagsnit og ambulatorium i 2. etage. Diabetesugekursus på Sønderskovvej.

11.00-12.00 Orientering om øvrige afdelinger på sygehuset. Rundvisning Røntgen , skadestue og intensiv Afd R, TIA, NOTIA etc.

12.00-12.30 Middagskonference.

13.00-14.00 Orientering om modtagelse af akutte og elektive ptt., visitationsordningen, journalskrivning, akutte medicinske tilstande inkl. hjerestopprocedure, producere af patientoverflytning samt procedure i forbindelse med dødsfald (Ligsyn og udfyldelse af dødsattest)

2. DAG

08.00-09.00 Morgen- og røntgenkonference.

Herefter planlægning af resten af introduktionsprogrammet.

09.00-12.00 Ledsage på stuegang på sengeafdeling/AMA. Hvordan bestilles laboratorieprøver. henvisninger (Røntgenafd., Fysio- og Ergoterapi, Klinisk Fysiologisk Afd., andre afdelinger og egen afdeling). Orientering om journalføring, medicinordinationer, socialkonference, pårørende samtaler, gennemgange og epikriser.

12.00-12.30 Middagskonference.

13.00-14.00 Orientering om den elektroniske medicinjournal (Theriak), Labka 2, Easywiz, KMA og evt. introduktion til AS400 inkl. notatmodul.

14.00-14.30 Orientering om afdelingens instruksbog. Dato og tidspunkt for gennemgang af uddannelsesprogram og introduktionssamtale aftales med vejleder.

14.30-15.00 Introduktion v/sekretær inkl. udlevering af nøgle og diktafon.

3. DAG

08.15-08.30 Morgenkonference

09.00-12.00 Ledsage på dagvagt.

13.00-14.00 Orientering om ambulante dagafsnitsfunktioner.

14.00-14.30 Introduktionssamtale.

4. DAG

Ledsage på dag- og aftenvagt.

Introduktion til afdelingen og specialet

Endokrinologisk afdeling er en højtspecialiseret enhed samtidigt med at afdelingen er en del af Medicinsk Center.

Basislægens funktion i første halvår har fokus på den akutte patient gennem funktion som FV (forvagt). FV's rolle er primært modtagelse, vurdering og initial behandling/udredning af akutte medicinske patienter som indlægges på afdelingen og AMA. FV har her tæt samarbejde med BV omkring indlæggelsesprocessen og planlægning af det umiddelbare udredningsprogram.

Basislægens første vagtarbejde på afdelingen sker som "følgevagt", dvs som dubleret FV under supervision af de øvrige vagthavende læger. Efterfølgende sker basislægens arbejde som FV med stigende selvstændighed, men under kontinuerlig supervision af mere erfarne kolleger, og herigennem fremmes basislægens selvstændige ansvarsfølelse i varetagelse af diagnostik og behandling overfor den akutte patient. Målet er at basislægen skal opnå grundlæggende viden om ætiologi, forekomst, forløb og behandling af hyppigt forekommende akutte problemer ved intern medicinske sygdomme samt endokrinologiske sygdomme.

Basislægen skal ved kontakt med akutte intern medicinske patienter kunne -under vejledning - udføre diagnostik samt iværksætte akut behandling af følgende patientproblemer:

- sløret bevidsthedsniveau
- vejrtrækningsproblemer
- febertilstande
- akutte smertetilstande
- blødningstilstand
- depressive tilstande eller angstsymptomer

samt kunne vurdere og videre visitere patienter med akut operationskrævende tilstand.

Læringsramme: Uddannelsen af basislæger sigter primært på opnåelse af de akutte kompetencer som beskrives i punkt 7 dækkende de 7 roller som medicinsk ekspert inkl. differentialdiagnostisk tankegang, som kommunikator, som samarbejder, som professionel, som akademiker, som leder/administrator og som sundhedsforebygger.

Basislægen vil sideløbende med modtagelse af akutte patienter i forvagten også deltage i superviserede stuegange på Endokrinologisk afdeling og i en vis grad i Endokrinologisk dagafsnit. Basislægen arbejder med stigende selvstændighed under kontinuerlig supervision af mere erfarne kolleger, og herigennem fremmes basislægens selvstændige ansvarsfølelse i varetagelse af diagnostik og behandling overfor den enkelte patient. Målet er, at basislægen skal opnå grundlæggende viden om ætiologi, forekomst, forløb og behandling af almen internmedicinske sygdomme samt hjerte-karsygdomme. Basislægen skal opnå evne til under vejledning at udføre diagnostik samt udredning af de hyppigst forekommende internmedicinske sygdomme samt (på basalt niveau af) visse endokrinologiske sygdomme. Basislægen skal endelig opnå evne til under vejledning at planlægge behandling og efterbehandling af patienter med internmedicinske sygdomme samt (på basalt niveau med) visse af de store endokrinologiske sygdomme (diabetes, thyreoidea osteoporose og adipositas).

Beskrivelse af tilrettelæggelse af supervision og vejledning

Før tiltrædelse tildeles en nyansat læge en klinisk vejleder, som altid vil have et højere uddannelsesstrin end den nyansatte.

Det er den uddannelsesansvarlige overlæges ansvar at sikre at den nye læge har modtaget introduktionsmateriale, uddannelsesprogram, arbejdsplan o. lign. inden tiltrædelsen. Vejleder sikrer, at der gennemføres introduktions-, evaluerings-, og slutsamtaler indenfor de angivne tidsrammer og at der udarbejdes en individuel uddannelsesplan for den nye læge i samarbejde med denne.

Vejlederen er "tovholder" for, at der sikres løbende supervision af uddannelsesforløbet gennem det daglige samarbejde, ved gennemgang af journalmateriale og gennem dublering af enkeltfunktioner. Dette sikres via et samarbejde mellem basislægen, UKYL, den uddannelsesansvarlige overlæge og skemalægger.

Uddannelse på afdelingen foregår hovedsageligt gennem det kliniske arbejde. Den dominerende uddannelsesmetode er mesterlære med vejledning og supervision. Afdelingens brede indtag af blandede intern-medicinske patienter sikrer at den uddannelsessøgende læge eksponeres for et bredt spektrum af sygdomsbilleder i løbet af sin ansættelse. Basislægen vil sideløbende med funktion som FV med modtagelse af akutte patienter i skadestue og til indlæggelse på skift være tilknyttet sengeafdelingen og dagafsnittet. Basislægen deltager her under supervision i de fleste lægelige arbejdsområder indenfor hvert funktionsområde, dog under hensyntagen til faglig kompetence og personlige ressourcer for at sikre, at lægen ikke bliver sat til at udføre arbejde, som denne ikke magter.

Basislægen arbejder også her med stigende selvstændighed under kontinuerlig supervision af mere erfarne kolleger, og herigennem fremmes basislægens selvstændige ansvarsfølelse i varetagelse af diagnostik og behandling overfor den enkelte patient. Målet er også her at basislægen skal opnå grundlæggende viden om ætiologi, forekomst, forløb og behandling af almen intern-medicinske sygdomme samt hjerte-karsygdomme. Basislægen skal opnå evne til under vejledning at udføre diagnostik samt udredning af de hyppigst forekommende intern-medicinske sygdomme. Basislægen skal endelig opnå evne til under vejledning at planlægge behandling og efterbehandling af indlagte patienter med intern-medicinske sygdomme samt hjerte-karsygdomme

Oplæringen sikres altid gennem et tæt samarbejde mellem basislægen og en mere erfarne læge indenfor samme geografiske område,

Alle kliniske situationer og problemstillinger indeholder en mulighed for uddannelse, der så vidt muligt skal udnyttes. Alle journaler på elektive patienter på Endokrinologisk Afdeling samt forundersøgelser (MEFU), patienter i Dagafsnit skal konfereres med "S (supervisions)-lægen" som er anført på arbejdsplanen.

Basislægens modtagelse af akutte patienter foregår altid som et tæt samarbejde med mere erfarne læge (som regel bagvagten BV). Akutte patienter vil oftest blive gennemgået af BV. FV gennemgår alle akutte indlæggelser ved afdelingens morgenkonference (Debrifing).

Alle kliniske situationer og problemstillinger indeholder en mulighed for uddannelse, der så vidt muligt skal udnyttes. Alle journaler på elektive patienter på Endokrinologisk Afdeling samt forundersøgelser (MEFU), patienter i Dagafsnit skal konfereres med "S (supervisions)-lægen" som er anført på arbejdsplanen.

Basislægens stuegangs- og dagafsnitsarbejde varetages altid sideløbende med en mere erfarne læge. Afdelingen har således ingen funktioner, hvor basislægen varetager kliniske funktioner uden let tilgængelig mulighed for løbende vejledning og supervision.

Beskrivelse af organiseringen af arbejdstilrettelæggelse i forhold til at sikre progression i kompetenceudvikling, herunder også uddannelsesplanlægning gennem personlige uddannelsesplaner:

Basislægens funktion har fokus på den akutte patient gennem funktion som FV. FV rolle er primært modtagelse, vurdering og initial behandling/udredning af akutte medicinske patienter som indlægges på AMA og sengeafdelingen. FV har her tæt samarbejde med BV omkring indlæggelsesprocessen og planlægning af det umiddelbare udredningsprogram.

Basislægens arbejde som FV sker med stigende selvstændighed, men under kontinuerlig supervision af mere erfarne kolleger. Herigennem fremmes basislægens selvstændige ansvarsfølelse i varetagelse af diagnostik og behandling overfor den akutte patient. Målet er at basislægen skal opnå grundlæggende viden om ætiologi, forekomst, forløb og behandling af hyppigt forekommende akutte problemer ved intern medicinske sygdomme samt de store endokrinologiske sygdomme (især diabetes mellitus).

Basislægen skal via ophold i afdelingens elektive afsnit opnå evne til under vejledning at udføre diagnostik samt udredning af de hyppigst forekommende intern-medicinske sygdomme (sengeafdeling), samt diabetes mellitus og svær adipositas hos ambulante patienter (Dagafsnit). Basislægen skal endelig opnå evne til under vejledning at planlægge behandling og efterbehandling af indlagte patienter med intern-medicinske sygdomme inkl. hjerte-karsygdomme.

Vejleder sikrer, at der gennemføres introduktions-, evaluerings-, og slut samtaler indenfor de angivne tidsrammer, og at der udarbejdes en individuel uddannelsesplan for den nye læge i samarbejde med denne. Vejlederen er "tovholder" for, at der sikres løbende supervision af uddannelsesforløbet. Vejlederen skal i kontakten til basislægen sikre, at denne regelmæssigt gennemgår sin uddannelsesplan (opstiller milepæle) og at de sammen laver vurderinger, revision og tidsrammer for den individuelle uddannelsesplan, der sikre progression og målopfyldelse. Herudover sikres progression i uddannelsesforløbet via tilpasning af det daglige arbejde i den fremadrettede arbejdsplanlægning/skema-lægning/månedspan. Dette sikres via et samarbejde mellem basislægen, UKYL, den uddannelsesansvarlige overlæge og skema-lægger.

Almen medicin og uddannelsesforløbet i almen praksis

Ansættelsen som praksisreservelæge foregår i en almen praksis, som vi tilstræber geografisk er placeret i optageområdet for det sygehus, hvor 1. delforløb af den kliniske basisuddannelse har fundet sted. Dette kan dog fraviges efter den enkelte basislæges ønsker og prioritering samt hensynet til praksisreservelægeordningens drift.

Den kliniske vejleder i almen praksis er en praktiserende læge, som er uddannet som tutorlæge og dermed kan uddanne og vejlede yngre kolleger, såvel læger i klinisk basisuddannelse som uddannelseslæger på vej i den almen medicinske speciallægeuddannelse.

Faget almen medicin

Dansk Selskab for Almen Medicin har tilsluttet sig den nye europæiske definition af specialet (WONCA Europe, juni 2002). Her beskrives specialet og dets udøvere:

Praktiserende læger er speciallæger uddannet i fagets principper. De er personlige læger; primært ansvarlige for den samlede og vedvarende behandling uanset alder, køn og sundhedsproblem. De tager sig af den enkelte i forhold til dennes familie, lokalsamfund og kultur i respekt for den enkelte patients autonomi. De vedkender sig også deres professionelle ansvar overfor lokalsamfundet.

De integrerer fysiske, psykologiske, sociale, kulturelle og eksistentielle faktorer i den behandlingsplan, de sammen med patienten udarbejder, styrket af den viden og tillid, der opstår ved gentagne kontakter.

Praktiserende læger udøver deres professionelle rolle ved at fremme sundhed, forebygge sygdomme, eller ved behandling, omsorg eller palliation. Dette sker direkte eller gennem andre personer ud fra de sundhedsbehov og tilgængelige ressourcer der er i det samfund, de betjener, og de hjælper samtidig patienterne med adgang til disse ydelser i det omfang, det er nødvendigt.

De skal tage ansvaret for udvikling og vedligeholdelse af egne færdigheder, personlig integritet og for de værdier som danner grundlaget for en effektiv og sikker omsorg.

Uddannelsesforløbet

I løbet af de første par uger vil der blive afsat tid til en **introduktionssamtale**. Her vil du og din tutorlæge i fællesskab afklare, hvilke forudsætninger du møder op med, og hvad praksis kan tilbyde dig. I vil ved samtalen kigge på uddannelsesprogrammet med kompetencerne, som danner basis for dit ophold i praksis. Der udarbejdes en individuel, realistisk uddannelsesplan, som beskriver hvordan kompetencerne opnås og godkendes. Endvidere træffes aftaler vedrørende planlagt supervision, ad hoc supervision, undervisning, konferencer og tidspunkt og rammer for de efterfølgende samtaler mellem praksisreservelægen og tutorlægen.

De første uger i praksis er introduktionsperioden, hvor du har mulighed for at følge en eller flere af tutorlægerne ved deres konsultationer. Du kan lære medarbejderne og arbejdsgangen at kende og sætte dig ind i klinikkens IT-system. Hver dag får du enkelte patienter i det tempo, der passer til dit niveau. Med tiden kommer du til at arbejde mere selvstændigt, og du skulle helst nå flere patienter efterhånden.

De fysiske rammer i almen praksis giver gode muligheder for ”mesterlære”, idet tutorlægen som regel arbejder i konsultationslokalet ved siden af. Du er naturligvis velkommen til at kontakte tutorlægen (eller en anden ledig læge i klinikken), hvis du er i tvivl om noget – eller vil spørge til husets behandlingsprincipper. Efter 3 måneder er der afsat tid til en **midtvejsamtale**, hvor du og din tutorlæge vil gøre op, hvor langt du er nået, og lægge planer for dine sidste 3 måneder i praksis, så du kan få godkendt at have erhvervet alle de planlagte kompetencer.

Umiddelbart før afslutningen af din praksisreservelægetid vil du og din tutorlæge foretage en **slut-evalueringssamtale** og sætte fokus på dit samlede forløb i klinikken. Evalueringen skal rumme såvel tutorlægernes vurdering af dig som din vurdering af praksis som uddannelsessted. Evalueringen foregår via www.evaluer.dk.

Introduktionsdage

Der vil i løbet af de første uger blive afholdt introduktionskursus ved bl.a. uddannelseskoordinatorerne.

Temadage

Endvidere vil der under dine 6 måneders ansættelse som praksisreservelæge blive afholdt temadage. Introduktionsdagene og temadagene er obligatoriske og skal betragtes som arbejdsdage, og du skal melde dit lovlige fravær i klinikken den dag. Disse dage er ud over det faglige input tænkt som netværksskabende, hvor du møder dine kolleger.

Informationer til dig som praksisreservelæge, herunder om introduktions- og temadagenes tidspunkt og indhold, vil blive tilsendt dig pr brev eller mail, eller du vil blive henvist til en hjemmeside med disse oplysninger.

Tildeling af praksis

Du vil ca. 3-4 måneder efter din start på den kliniske basisuddannelse få tildelt en praksis. Samtidig får du tilsendt en praksispræsentation. Du opfordres til at aftale et besøg i din tildelte praksis før din tiltræden. På den måde kan I få hilst på hinanden, og du kan træffe personalet og se klinikken.

Præsentation af uddannelsesforløbet og ansættelsesstedet i Almen Praksis

1 a. Præsentation af praksis, læger og personale

Praksisnavn

Lokalisation, historie, patientgrundlag

Læger

Praksismedarbejdere

1 b. Organisation af arbejdet ("dagsplan")

Arbejdstid for uddannelseslægen

1 c. Beskrivelse af praktiske forhold i praksis fx.

Instrumenter

EKG

Vitalograf

Mikroskop

Lab. undersøgelser

Podninger

Blodprøver

Telefonsystem

Edb-system

Diagnoseregistrering

Alarm

Apoteker

Samarbejdspartnere

2. Introduktionsperiode og introduktionssamtale samt supervision

Første dag

Anden dag
De følgende dage
Telefonkonsultation
Sygebesøg
Beskrivelse af den daglige supervision og vejledning (morgenbriefing, ad hoc supervision, daglig gennemgang, fluen på væggen)
Introduktionssamtalen

3. Konferencer, kurser

1. Daglig konference
2. Konference i lægehuset
3. Deltagelse i møde i efteruddannelsesgruppe
4. Besøg hos samarbejdspartnere
5. Kurser

Alle uddannelsespraksis/tutorer har som en del af godkendelsesproceduren til at blive tutorpraksis udarbejdet eget uddannelsesprogram. Dette indeholder bl.a. beskrivelse og præsentation af egen praksis, samt beskrivelse af introduktionsperioden.

Ovenstående danner skabelon for udarbejdelse af dette.

3. Præsentation af kompetencemål, konkretisering af disse samt plan for organisering

- **Ansættelsessted**

De første 6 måneder på Aalborg Sygehus, medicinsk endokrinologisk afdeling, og derefter almen praksis i 6 måneder.

- **Kompetencer**

Nedenstående skemaer (afsnit 7) angiver målbeskrivelsens 15 læringsmål med tilhørende delmål, lærings- og evalueringsmetode. Det anbefales, at kompetencer inden for alle 7 roller i speciallægeuddannelsen opnås i alle ansættelsessteder. For læringsmålene 2, 3, 4, 5, 7 og 9 er der angivet et antal konkretiseringer af hvert læringsmål. For disse læringsmål udvælges kun to af konkretiseringerne til summativ evaluering. Såfremt der i konkretiseringen er anført mere end et ansættelsessted, foretages én evaluering hvert sted.

Alle opnåede kompetencer godkendes ved vejleders datering og underskrift (læselig) i basislægens logbog.

Skemaerne indebærer således en beslutning om, hvilke kompetencer der skal opnås på hvert ansættelses- og uddannelsessted samt en plan for progression i uddannelsen, ved angivelse af anbefalet tidspunkt for læring og evaluering. Skemaerne er med til at sikre, at alle kompetencer opnås.

De minimumskompetencer, der skal opnås i den pågældende type uddannelsesforløb, fremgår af målbeskrivelserne.

4. Beskrivelse af læringsmetoder

Obligatorisk kursusdeltagelse i hjertestopkursus. Katedral undervisning i forbindelse med introduktion til sygehus samt afdeling. Praktisk klinisk arbejde under supervision af ældre kolleger med efterfølgende feedback og vejledersamtaler.

5. Beskrivelse af evalueringsmetoder

Studie-/vejledersamtale. Supervision og feedback i forbindelse med klinisk arbejde, herudover feedback i forbindelse med undervisningsseancer.

(Se også afsnit 3 og 7)

6. Evaluering af den lægelige videreuddannelse på uddannelsesstedet

Sundhedsstyrelsen udarbejder og reviderer retningslinier herfor.

Det er meget vigtigt at en sådan evaluering gennemføres ved hver ansættelses afslutning og gennemgås sammen med vejleder og den uddannelsesansvarlige overlæge i afdelingen, så der løbende er mulighed og gode råd for optimering af forløbene.

Der sendes årligt en samlet evaluering til Det Regionale Råd for Lægers Videreuddannelse i Uddannelsesregion Nord, der er ansvarlig for at sikre en god uddannelseskvalitet på de forskellige afdelinger.

Sundhedsstyrelsen har udarbejdet retningslinier for den eksisterende inspektorordning. Denne ordning sikrer, at alle afdelinger gennemgår en ekstern audit med korte intervaller, og at konklusionen for denne audit er offentlig tilgængelig. På Sundhedsstyrelsens hjemmeside www.sst.dk findes vejledning for inspektorbesøg og deres indhold og gennemførelse samt de offentliggjorte rapporter. Her vil afdelingens seneste besøgsrapport således kunne findes.

7. Konkretisering af de 15 læringsmål

Målbeskrivelsens minimums kompetencemål med anbefalet lærings- og evalueringsmetode samt tidspunkt og ansættelsessted for læring og evaluering er kort beskrevet i det følgende.

Nedenstående beskrivelse angiver målbeskrivelsens 15 læringsmål med tilhørende delmål, lærings- og evalueringsmetode.

For læringsmålene 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 9 er der angivet et antal konkretiseringer af hvert læringsmål. For disse læringsmål udvælges kun to af konkretiseringerne til summativ vurdering. Såfremt der i konkretiseringen er anført mere end et ansættelsessted (Medicinsk afdeling og almen praksis), da foretages evaluering hvert sted.

1.Mål: Basislægen skal kunne foretage genoplivning svarende til intermediært niveau		
Delmål: <ul style="list-style-type: none">• initiere hjertestopbehandling, inkl. hjertemassage, ventilation og DC stød på relevant indikation• give livreddende primær medicinsk behandling		
Læringsramme: Systematisk færdighedstræning på <i>obligatorisk</i> kursus med praktiske øvelser, evt. i færdighedslaboratorium. Træning gennem deltagelse i behandling af hjertestop og andre livstruende tilstande under supervision		
Evaluering:		
Konkretisering af mål	Læringsmetode inkl. tid og sted	Evalueringsmetode
1.1 initiere hjertestop-behandling, inkl. hjertemassage, ventilation og	Gennemgå obligatorisk kursus i hjertestopbehandling. Ligger i	Godkendt kursus

DC stød på relevant indikation. Give livreddende primær medicinsk behandling	introduktionsprogrammet og i den første måned. Følgevagte med hjertestopvagten	
---	---	--

2.Mål: Basislægen skal kunne udføre de væsentligste kliniske procedurer, der indgår i afdelingens/praksis' daglige kliniske praksis		
Læringsramme: Klinisk arbejde under supervision samt evt. træning i færdighedslaboratorium eller dyrestald		
Evalueringsmetode: Struktureret klinisk observation .		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
2.1 Kunne måle peak-flow	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.2 Måle blodsukker/blodketon	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.3 Anlægge ernæringssonde	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.4 Udføre materiale til dyrkning /Hals, sår, blod)	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.5 Udføre A-punktur	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.6 Måling af vibrationssans	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.7 Udføre lumbalpunktur	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.8 Anlægge blærekatheter	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.9 Påsætte 24 timers BT-måler	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling
2.10 Foretage GU inkl. cytologisk prøvetagning og procedurer ved relevante podninger.	Varetagelse af praktisk arbejde under vejledning. Almen praksis	Struktureret kollegial bedømmelse. Almen praksis
2.11 Foretage otoskopi	Varetagelse af praktisk arbejde under vejledning. Almen praksis	Struktureret kollegial bedømmelse. Almen praksis
2.12 Foretage synstaveundersøgelse af voksne og børn	Varetagelse af praktisk arbejde under vejledning. Almen praksis	Struktureret kollegial bedømmelse. Almen praksis
2.13 Foretage vaccination af børn samt foretage tetanusprofylakse.	Varetagelse af praktisk arbejde under vejledning. Almen praksis	Struktureret kollegial bedømmelse. Almen praksis
2.14 Foretage måling af hæmoglobin, blodsukker, SR, CRP i praksis laboratorium	Varetagelse af praktisk arbejde under vejledning. Almen praksis	Struktureret kollegial bedømmelse. Almen praksis
2.15 Foretage ledundersøgelse, ryg, knæ, skulder, nakke, hofte.	Varetagelse af praktisk arbejde under vejledning. Almen praksis	Struktureret kollegial bedømmelse. Almen praksis

<p>3.Mål: Basislægen skal kunne den diagnostiske proces Delmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • foretage en fokuseret anamneseoptagelse og objektiv undersøgelse • ordinere relevante parakliniske undersøgelser • stille tentativ diagnose på baggrund heraf • iværksætte primær behandling • lave en klar fremstilling heraf til journal
<p>Læringsramme: Klinisk arbejde i skadestue og på sengeafdeling / ambulatorium med løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion.</p>
<p>Læringsmetode og sted: Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling og Almen praksis</p>
<p>Evaluering: Vejledersamtaler med struktureret gennemgang af journaler på anførte sygdomsforløb, hjælpeskemaer er bilag i porteføljen .</p>
<p>Evalueringsmetode og sted: Struktureret klinisk observation på Endokrinologisk Afdeling og Almen praksis</p>
<p>Konkretisering af mål</p>
<p>3.1 Optage anamnese, som er fyldestgørende i relation til patientens problemer på biomedicinske, sociale og psykologiske områder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sætte en ramme for samtalen og strukturere den. • Anvende åbne spørgsmål fulgt af hensigtsmæssige lukkede spørgsmål. • Sikre fakta ved uddybende spørgsmål. • Opsummere og afstemme med patienten. • Lytte til og varetage patientens anskuelser. • Bedømme nødvendig brug af tolk.
<p>3.2 Gennemføre objektiv undersøgelse, som er fyldestgørende i relation til patientens problemer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forklare undersøgelsen for patienten og gennemføre den med mindst mulig gene. • Bruge undersøgelsesinstrumenter på en hensigtsmæssig måde. • Spore og afsløre afvigelser fra struktur og funktion, herunder diskrete manifestationer af sygdom. • Systematisere fundene. • Redegøre for anatomisk og fysiologisk basis for normale og patologiske kliniske fund.
<p>3.3 Anvende relevant og tilstrækkelig paraklinisk diagnostik, som er fyldestgørende i relation til patientens problemer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vælge relevante prøver på en problemorienteret måde. • Redegøre for biokemisk, fysisk og fysiologisk basis for prøver i intern medicinsk klinisk arbejde. • Redegøre for fysisk baggrund til almindelige billeddiagnostiske undersøgelser i internmedicinsk klinisk arbejde.
<p>3.4 Fortolke og anvende de opnåede data:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstille sandsynlig diagnose og motivere differentialdiagnoser. • Opstille en problemorienteret undersøgelsesplan ved almindelige symptomkomplekser indenfor intern medicin.
<p>3.5 Iværksætte initial medicinsk behandling på baggrund af observationer og analysesvar.</p>
<p>3.6 Lave en klar og overskuelig fremstilling af forløbet til journalen.</p>

4. Mål: Basislægen skal kunne lægge og gennemføre en udredningsplan for patienter med afdelingens/praksis almindeligst forekommende lidelser Delmål <ul style="list-style-type: none"> • reflektere diagnostisk på baggrund af det samlede kliniske billede og parakliniske resultater • journalføre udredningsplanen og de informationer, der er givet til patienten 		
Læringsramme: På afdeling vil basislægen arbejde med elektive patientforløb under løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion. Her vil basislægen opnå kompetence til at lægge og gennemføre en udredningsplan for patienter med sygdommene nævnt i punkterne 4.5 - 4.10		
Evaluerings: Evaluerings sker ved vejledersamtaler med struktureret gennemgang af udvalgt journal for hver af de nedenstående tilstande, hjælpeskema bilag ?.		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
4.1 Akut febersygdom med pneumoni, UVI, sepsis eller ukendt fokus	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Endokrinologisk Afdeling
4.2 Akut gastroenteritis/diare	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Endokrinologisk Afdeling
4.3 Forgiftning	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Endokrinologisk Afdeling
4.4 Dyb venetrombose (DVT)	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Endokrinologisk Afdeling
4.5 Diabetisk ketoacidose	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Endokrinologisk Afdeling
4.6 Osteoporotiske sammenfald med rygsmerter og/eller neurologiske udfald	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk afdeling	Endokrinologisk afdeling
4.7 Akut opblussen i kronisk obstruktiv lungesygdom	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk afdeling	Endokrinologisk Afdeling
4.8 Diare: vurdere AT, mulig ætiologi. Evt indlæggelse eller udredning/behandling i AP (Lab. Rådgivning)	Almen praksis	Struktureret vejledersamtale med gennemgang af udvalgte journaler, almen praksis
4.9 Urinvejsinfektion: skelne mellem førstegangsinfektion og recidiverende infektion	Almen praksis	Struktureret vejledersamtale med gennemgang af udvalgte journaler, almen praksis
4.10 Svimmelhed: Skelne mellem neurologiske, oftalmologiske, otologiske, kredsløbs- og muskulære årsager (Obj. Us inkl neurologi evt. EKG og lab).	Almen praksis	Struktureret vejledersamtale med gennemgang af udvalgte journaler, almen praksis
4.11 Træthed: Identificere alm. Spmatiske samt psykogene årsager	Almen praksis	Struktureret vejledersamtale med gennemgang af udvalgte journaler, almen praksis
4.12 Demens: Udrede med demens-test, blodprøver, anamnese. Henvise til evt. yderligere udredning (neurolog, CT-skanning)	Almen praksis	Struktureret vejledersamtale med gennemgang af udvalgte journaler, almen praksis

5. mål: Basislægen skal kunne iværksætte relevant behandling og monitorere effekten heraf Delmål: Basislægen skal kunne: <ul style="list-style-type: none"> • iværksætte relevante behandlingstiltag på baggrund af det samlede kliniske billede og parakliniske resultater i overensstemmelse med afdelingens/praksis' instrukser • følge patientens kliniske tilstand og parakliniske fund med henblik på at følge effekten af den iværksatte behandling • ændre eller justere behandlingen ud fra relevant vurdering af effekten. 		
Læringsramme: Klinisk arbejde med løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion. Selvstudium		
Evaluerings: Evaluerings sker ved vejledersamtaler med struktureret gennemgang af journaler, hjælpeskema bilag ?.		
Målet skal evalueres i forhold til flg. tilstande		
Delmål	Læringsmetode inkl. tid og sted	Evalueringsmetode inkl. tid/sted
5.1 Blødning	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler, journalgennemgang, ved Endokrinologisk Afdeling
5.2 Lægemiddelinduceret intoksikation		
5.3 Respirationsproblemer og/eller brystmerter		
5.4 Bevidsthedssløring og/eller dehydreret patient og/eller parese og/eller pludselig indsættende hovedpine		
5.5 Polydipsi og/eller polyuri og/eller hypoglykæmi og/eller diabetisk ketoacidose		
5.6 Shock (anafylaktisk, hypovolæmisk eller septisk)	Daglig klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler, journalgennemgang, ved Endokrinologisk Afdeling
5.7 Graviditet: Konstatering af graviditet, blødning/smerter, profylaktiske svangreundersøgelser, abortvejledning.	Klinisk arbejde i almen praksis.	Struktureret vejledersamtale. Almen praksis.
5.8 Iskæmisk hjertesygdom: Tilstand med brystmerter eller hjerteinsufficiens	Klinisk arbejde i almen praksis	Struktureret vejledersamtale. Almen praksis.
5.9 Udslet: Skelne mellem infektiøst og allergisk udslet samt eksemmer i forhold til relevant behandling.	Klinisk arbejde i almen praksis	Struktureret vejledersamtale. Almen praksis.

<p>6. mål: Basislægen skal kunne agere relevant i henhold til gældende lovgivning Delmål: Basislægen skal i sin kliniske praksis kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • overholde tavshedspligt • indhente informeret samtykke • foretage ligsyn • udfærdige dødsattest • foretage indberetning til cancerregister og/eller kliniske databaser • udarbejde sygemeldinger og andre indberetninger til offentlige myndigheder m.v. 		
<p>Læringsramme: Klinisk arbejde under løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion</p>		
<p>Evaluerings: Sker ved vejledersamtaler med gennemgang af forskellige indberetninger, dødsattester el. lign., som basislægen har udarbejdet.</p>		
Konkretisering af mål	Læringsmetode inkl. tid og sted	Evalueringsmetode inkl. tid/sted
6.1 Foretage ligsyn (første gang skal dette foregå under supervision)	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.2 Udfærdige dødsattest	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.3 Indberette utilsigtede hændelser	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.4 Indberette medicinbivirkning	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.5 Informeret samtykke: Henvisning af patienter til nyrebiopsi, cvk-anlæggelse, shuntoperation og andre indgreb.	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.6 Udfærdige terminalplejeerklæring	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.7 Udfærdige erklæring om medicintilskud for terminale patienter	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.8 Udfærdige LÆ121 og LÆ125	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.9 Kodning af cancerpatienter	Medicinsk Endokrinologisk Afdeling, klinisk arbejde, stuegang, vagtarbejde	Vejledersamtale, Medicinsk Endokrinologisk Afdeling
6.10 Udarbejde sygemeldinger og andre indberetninger til offentlige myndigheder m.v. Kørekortattest. Anmeldelse af arbejdsbetingede lidelser/arbejdsulykker. Begyndelses- Statusattest. ASK attester (forsikringsattester).	Almen praksis, Klinisk arbejde, selvstudium	Vejledersamtale. Almen Praksis.

7.Mål: Basislægen skal kunne erkende og reagere relevant i forhold til behandlingskomplikationer Basislægen skal kunne vurdere og initiere behandling af de for afdelingen relevante behandlingskomplikationer.		
Læringsramme: Klinisk arbejde med løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion. På afdeling forventes det, at basislægen under ansættelsen opøver kompetence til at kunne vurdere og initiere behandling af behandlingskomplikationer		
Evaluering: Vejledersamtaler med struktureret gennemgang af journaler, hjælpeskema bilag #		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
7.1 Blødning	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler på Endokrinologisk Afdeling
7.2 Hypoglykæmi under insulinbehandling	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler på Endokrinologisk Afdeling
7.3 Medikamentel allergisk reaktion og shock, og/eller transfusionsreaktion	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler på Endokrinologisk Afdeling
7.4 Emesis og/eller medikamentel respirationsdepression	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler på Endokrinologisk Afdeling
7.5 Væskebalanceproblemer og/eller elektrolytforstyrrelser	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler på Endokrinologisk Afdeling

8. Mål:
Basislægen skal kunne modtage den akut syge patient og initiere relevant behandling
Læringsramme: Basislægen indgår i det akutte beredskab på afdelingerne i vagtarbejdet. Læringsrammen er derfor klinisk arbejde med løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion
afdeling modtager specialespecifikke patienter, hvor basislægen i vagterne vil modtage og initiere behandling på patienter med tilstande nævnt nedenfor.
Læringsmetode og sted: Skadestue og modtagelsen på medicinsk center, og modtagelsen på urologisk afdeling
Evalueringsmetode og sted: Struktureret observation ved daglige kliniske konferencer.
Evaluerings: Vejledersamtaler med struktureret gennemgang af journaler, hjælpekema bilag
Konkretisering af mål
Basislægen forventes, at kunne håndtere følgende kliniske billeder:
8.1 Respirationsproblemer og/eller brystmerter
8.2 Feber
8.3 Blødninger
8.4 Bevidsthedssløring og/eller dehydreret patient og/eller akut hovedpine og/eller parese
8.5 Hæmaturi
8.6 Akut nefrolithiasis
8.7 Polyuri og/eller hypoglykæmi
8.8 Intoksikation
8.9 Shock
For hvert af delmålene indgår følgende kompetencemål: Basislægen kan foretage fokuseret anamnese fra patient og/eller pårørende og/eller andre personer med kendskab til sygehistorie f. eks plejehjems personale eller politi Basislægen kan foretage fokuseret objektiv undersøgelse og identificere evt. abnorme fund Basislægen kan ordinere relevante parakliniske undersøgelser Basislægen kan på baggrund af anamnese, objektiv undersøgelse og parakliniske fund reflektere over de hyppigste differentialdiagnoser for det enkelte delmål Basislægen kan for hvert af delmålene initiere relevant behandling Basislægen kender Medicinsk Centers instrukser og kan anvende disse i praksis Basislægen kan erkende egen viden og egne begrænsninger og kan sparre med mere erfarne kolleger ved behov Basislægen kan lave systematisk journal inklusive kort og koncise konklusion af problemets karakter og iværksat behandling Basislægen kan mundtligt kort og koncist referere problemets karakter til morgenkonference og/eller til bagvagt Basislægen kan følge op på iværksat terapi og vurdere effekten. Basislægen kan ved behov justere terapien samt konsultere bagvagt eller anden erfaren kollega ved problemer. Basislægen kan vurdere behovet for konsultation ved andet speciale herunder intensiv, neurologisk og kirurgisk afdeling. Kan i tvivlstilfælde reflektere og få feedback fra bagvagt angående dette behov. Basislægen kan samarbejde med kolleger og plejepersonale såvel indenfor Endokrinologisk/Nyremedicinsk afdeling som på tværs af afdelinger. Basislægen skal ligeledes kunne samarbejde med andre relevante personalekategorier f. eks politi og tolke. Basislægen kan lede behandlingsteamet i skadestuen. Basislægen kan lytte til og erkende patient og pårørendes behov, herunder respektere sociale, kulturelle og religiøse forskelle samt et evt. livstestamente Basislægen kan informere patient og/eller pårørende om tilstanden og iværksatte tiltag herunder kunne erkende evt. egen begrænsning og behov for vurdering af mere erfarne kollega.
Delmålene opnås som forvagt i dagtid og i aften/nattevagt samt ved deltagelse i elektiv modtagelse af

patienter i AMA og i Endokrinologisk Afdeling. Læringsmetoden er primært mesterlære men også kombineret med Medicinsk Centers og Endokrinologisk Afdelings undervisning samt træning i færdighedslaboratorium. Basislægen har i det kliniske arbejde altid tilgang til direkte supervision, vejledning og feedback.

Der evalueres ved struktureret interview på basis af journaler ved klinisk vejleder og/eller hovedvejleder. Hovedvejleder skal minimum gennemgå to af delmålene ved samtaler med basislægen. I evalueringen indgår samtlige af de ovenfor nævnte kompetencemål. Der er ikke fastsat et bestemt antal gennemgange, men struktureret gennemgang af det enkelte delmål forløber indtil niveauet for kompetence anses for sufficient. Alle delmål skal være godkendt forud for samlet godkendelse af uddannelsesforløbet. Alle skadejournaler gennemlæses af din hovedvejleder og kommenteres ved evt. mangler. Hovedvejleder og/eller UAO kontaktes såfremt der er udtalte mangler med henblik på at sikre progressiv læring.

9. mål:

Basislægen skal kunne foretage kontrol og iværksætte relevant opfølgning for det kroniske patientforløb

Delmål: Basislægen skal kunne:

- overskue patientforløbet og udviklingen i sygdommen
- foretage relevant justering af igangsat behandling
- diskutere, hvordan en afdelings/praksis' indsats koordineres med øvrige behandlere, hjemmepleje, socialvæsen og andre relevante institutioner.

Læringsramme:

Klinisk arbejde med løbende supervision og feedback, der ansporer til kritisk refleksion.

Evaluering:

Vejledersamtaler med struktureret gennemgang af journaler, hjælpeskema bilag ?.

Konkretisering af mål	Læringsmetode inkl. tid og sted	Evalueringsmetode inkl. tid/sted
9.1 Regulation af blodglukose ved type 1 og type 2 diabetes	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	Vejleder samtale Endokrinologisk Afdeling
9.2 Behandling af kroniske komplikationer ved type 1 og type 2 diabetes	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	Vejleder samtale Endokrinologisk Afdeling
9.3 Patienten med højt eller lavt stofskifte	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	Vejleder samtale Endokrinologisk Afdeling
9.4 Patienten med den osteoporotiske fraktur	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	Vejleder samtale Endokrinologisk Afdeling
9.5 Patienten med svær adipositas	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	Vejleder samtale Endokrinologisk Afdeling
9.6 Rygsmerter	Klinisk arbejde i almen praksis	almen praksis
9.7 Hovedpine	Klinisk arbejde i almen praksis	almen praksis
9.8 Diabetes	Klinisk arbejde i almen praksis	almen praksis
9.9 Hypertension	Klinisk arbejde i almen praksis	almen praksis
9.10 Depression	Klinisk arbejde i almen praksis	almen praksis

<p>10. Mål: Kommunikator Basislægen skal demonstrere, at han/hun kan kommunikere med patienter, pårørende, kollegaer og andre samarbejdspartnere Delmål Basislægen skal kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • informere relevant om diagnose og behandling til patienter og pårørende • fremlægge, videregive og diskutere en klinisk problemstilling klart og præcist med kolleger og andre samarbejdspartnere • udvise empati, respekt og situationsfornemmelse i dialogen med patient og/eller pårørende. • afdække og forholde sig relevant til patientens forventninger, forestillinger og frygt • kommunikere med formålet med samtalen for øje dvs. skelne mellem information, vejledning/drøftelse og indgåelse af behandlingsaftaler. 		
<p>Læringsrammer : Selvstændigt klinisk arbejde og obligatorisk kommunikationskursus. Basislægen forventes at kunne opøve evnen til kommunikation med patienter, pårørende, kolleger og andre samarbejdspartnere gennem det daglige kliniske arbejde.</p>		
<p>Evalueringsrammer : Struktureret klinisk observation, enten direkte eller via video og godkendt kommunikationskursus. Der foretages i sidste halvdel af ansættelsen på urologisk afdeling en 360 graders evaluering af, om basislægen har erhvervet disse kompetencer på tilfredsstillende vis.</p>		
<p>Alle nævnte delmål kan læres og evalueres på begge afdelinger</p>		
Konkretisering af mål	Læringsmetode	Evalueringsmetode
10.1 Informere patient og pårørende om planlagt behandling og forventet forløb	Klinisk arbejde	Struktureret observation
10.2 Vise forståelse for samtalekunsten i forbindelse med patient på stuegang – på stue og i enrum	Klinisk arbejde Kommunikationskursus	Struktureret observation.
10.3 Kunne afdække patient/pårørendes behov for information ved akut opstået sygdom/traume.	Klinisk arbejde	Struktureret observation.
10.4 Kunne fremlægge sygehistorie for kolleger i forbindelse med konference/audits.	Fremlægning ved daglige konferencer	Fremlæggelse af case ved undervisningsseance – vurdering ved vejleder.

11. Mål: Sundhedsfremmer Basislægen skal kunne inddrage sundhedsfremmende elementer i sit kliniske arbejde Delmål: Basislægen skal kunne: <ul style="list-style-type: none"> • afdække forhold i patientens aktuelle livs-og sygdomssituation og andre helbredsmæssige forhold som kan have betydning for prognose-og behandlingsmuligheder • informere om forebyggelse af væsentlige livsstilssygdomme • vejlede om forebyggelse af væsentlige livsstilssygdomme og arbejdsmiljørelaterede sygdomme ved brug af motiverende livsstilssamtale 		
Læringsrammer: Selvstændigt klinisk arbejde, undervisning.		
Evaluering: Vejledersamtaler med struktureret gennemgang af journaler, hjælpeskema bilag #		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
11.1 Ernæringscreening	Klinisk arbejde, selvstudie, mesterlære på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtale, udfyldelse af skema på Endokrinologisk Afdeling
11.2 Kostrådgivning især til patienter med svær adipositas og/eller til patienter i intensiv kemoterapeutisk behandling	Klinisk arbejde, selvstudie, mesterlære på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtale, udfyldelse af skema på Endokrinologisk Afdeling
11.3 Rygestop	Klinisk arbejde, selvstudie, mesterlære i Almen praksis afdelinger	Vejledersamtale, udfyldelse af skema på i Almen praksis
11.4 Anbefaling vedrørende motion	Klinisk arbejde, selvstudie, mesterlære i Almen praksis afdelinger	Vejledersamtale, udfyldelse af skema på i Almen praksis
11.5 Anbefaling vedrørende alkoholkonsumtion	Klinisk arbejde, selvstudie, mesterlære i Almen praksis afdelinger	Vejledersamtale, udfyldelse af skema på i Almen praksis

<p>12. Mål: Samarbejder Basislægen skal kunne indgå i samarbejdsrelationer med forståelse og respekt for egen og andres roller Delmål Basislægen skal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunne indgå i og reflektere over samarbejdsrelationer med såvel lægekolleger som andet sundhedspersonale • demonstrere forståelse for samarbejdet på tværs af specialer og sektorer som forudsætning for det gode patientforløb • kunne indgå i samarbejde på tværs af specialer og sektorer og udvise forståelse for dette samarbejde som forudsætning for det gode patientforløb 		
<p>Læringsrammer: Selvstændigt klinisk arbejde.</p>		
<p>Evaluering Strukturerede vejledersamtaler og 360 graders evaluering i sidste halvdel af ansættelsen på urologisk afdeling, hvor kompetencer vedrørende "kommunikator" og "professionel" også evalueres</p>		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
12.1 Reflektere over samarbejdsrelationer og identificere interessekonflikter	Klinisk arbejde - begge forløb	Vejledersamtaler - begge forløb
12.2 Deltage aktivt i afdelingens temadage vedrørende samarbejde, arbejdstilrettelæggelse og udviklingsområder	Klinisk arbejde, konferencer og temadage – begge forløb	Vejledersamtaler – begge forløb
12.3 Modtage og videregive positiv og negativ feed back	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	360 graders evaluering (se hjælpeskema)
12.4 Indgå i et samarbejde med øvrige personalegrupper under hensyntagen til og respekt for andre gruppers arbejdsområder og kompetence	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	360 graders evaluering (se hjælpeskema)
12.5 Indgå i tværfaglige teams med det formål at sikre det gode patientforløb.	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	360 graders evaluering (se hjælpeskema)
12.6 Give klare og entydige instrukser og ordinationer videre til plejepersonalet og sørge for dokumentering af disse.	Klinisk arbejde Endokrinologisk Afdeling	360 graders evaluering (se hjælpeskema)

13. Mål: Professionel Basislægen skal agere professionelt i det kliniske arbejde Delmål: Basislægen skal kunne: <ul style="list-style-type: none"> • handle i henhold til gældende lov og etiske konventioner • reflektere over egen viden og evner samt erkende egne begrænsninger • demonstrere forståelse og lydhørhed overfor etiske problemstillinger i daglig praksis 		
Læringsrammer: Selvstændigt klinisk arbejde.		
Evaluering: Strukturerede vejledersamtaler, der ansporer til refleksion og 360 graders evaluering i slutningen af ansættelsen på urologisk afdeling, hvor kompetencer vedrørende "kommunikator" og "samarbejder" også evalueres.		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
13.1 Ethiske overvejelser hos den terminale patient	Klinisk arbejde - begge forløb	Vejledersamtaler-begge forløb
13.2 Kritisk holdning til egne handlinger og situationer, hvor der er begået fejl eller utilsigtede hændelser	Klinisk arbejde-begge forløb	Vejledersamtaler-begge forløb
13.3 Refleksion over egen læringskurve både som medicinsk ekspert, og som leder, akademiker og professionel, og kan tage initiativ til egen yderligere udvikling	Klinisk arbejde-begge forløb	Vejledersamtaler-begge forløb
13.4 Yde og modtage anerkendelse samt råd/vejledning om særlige indsatsområder, herunder fremtidige karrierevalg	Klinisk arbejde-begge forløb	Vejledersamtaler-begge forløb
13.5 Have kendskab til love og regler gældende for almindelig lægegering, ligsynsloven, loven om aktindsigt, tvangsindlæggelser, anmeldelse af smitsomme sygdomme, anmeldelse af arbejdsbetingede sygdomme og anmeldelse til Cancerregisteret.	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler og 360 grader evaluering (Endokrinologisk Afdeling)
13.6 Skal kende grænser for egen viden og færdigheder og rettidigt søge hjælp hos mere erfarne kolleger.	Klinisk arbejde på Endokrinologisk Afdeling	Vejledersamtaler og 360 grader evaluering (Endokrinologisk Afdeling)

14. Mål: Leder/administrator Basislægens skal kunne varetage ledelse svarende til uddannelsestrin og funktion Delmål: Basislægen skal kunne: <ul style="list-style-type: none"> • strukturere og prioritere det kliniske arbejde • lede relevante behandlingsteams 		
Læringsrammer: Selvstændigt klinisk arbejde i almen praksis		
Evaluering: Strukturerede vejledersamtaler (hjælpekema bilag #), der ansporer til refleksion i almen praksis.		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
14.1 Fungere som medicinsk visitator ved Aalborg sygehus	Klinisk vagtarbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret vejledersamtale på Endokrinologisk Afdeling
14.2 Sikring af patient forløb ved overflytninger, parakliniske undersøgelser og medicinordinationer	Klinisk vagtarbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret vejledersamtale på Endokrinologisk Afdeling
14.3 Kunne lede det daglige behandlerteam i skadestue og akut modtagelse	Klinisk vagtarbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret vejledersamtale på Endokrinologisk Afdeling
14.4 Kunne uddelegere arbejde i forbindelse med stuegang.	Klinisk vagtarbejde på Endokrinologisk Afdeling	Struktureret vejledersamtale på Endokrinologisk Afdeling

<p>15. Mål: Akademiker Basislægen skal udvise en akademisk tilgang til videnssøgning og vidensdeling i relation til klinisk arbejde Delmål: Basislægen skal kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • søge viden med relevans for det kliniske arbejde og forholde sig kritisk til kilder • undervise kollegaer og andre personalegrupper 		
<p>Læringsrammer: Selvstændigt klinisk arbejde, superviseret videnssøgning, diskussioner i kollegialt forum, obligatorisk læringskursus, oplæg givet ved afdelingsmøde.</p>		
<p>Evaluering: Strukturerede vejledersamtaler, der ansporer til refleksion, samt struktureret vurdering af oplæg givet ved afdelingsmøde/møde i praksis og godkendt kursus i læring.</p>		
Konkretisering af mål	Læringsmetode og sted	Evalueringsmetode og sted
15.1. Opsøge information om konkrete problemstillinger i lærebøger og på internettet, og forholde sig kritisk til anvendelsen af den opnåede viden	Selvstudie og superviseret videnssøgning og konferencer Begge forløb	Vejledersamtaler eller struktureret observation - begge forløb
15.2 Kunne anvende afdelingsinstruksen ved konkrete patientbehandlinger, og forholde sig kritisk til eventuelle afvigelser	Selvstudie og superviseret videnssøgning og konferencer Begge forløb	Vejledersamtaler eller struktureret observation - begge forløb
15.3 Deltage i en kollegial diskussion vedrørende udredning, behandling og/eller patientinformation af konkrete problemstillinger, herunder søge og få konsusbeslutninger	Konferencer og andet kollegialt forum Begge forløb	Vejledersamtaler eller struktureret observation – begge forløb
15.4 Foretage litteratursøgning og fremlægge resultatet af dette til konference.	Superviseret videnssøgning, konferencer Begge forløb	Vejledersamtaler eller struktureret observation - begge forløb
15.5 Bidrage til afdelingens morgenundervisning ved fremlæggelse af en case, gennemgang af videnskabelig artikel eller præsentation af et videnskabeligt projekt.	Superviseret fremlæggelse af relevant klinisk emne Begge forløb	Vejledersamtaler eller struktureret observation - begge forløb
15.6 Undervisning og vejledning af studenter og plejepersonale	Klinisk arbejde, planlagt undervisning, kurser Begge forløb	Vejledersamtaler eller struktureret observation - begge forløb